

Agresivitatea și violența în școală

Violența în școli, ca formă de manifestare a agresivității, este prezentă în mediul școlar din întreaga lume. Cu siguranță generația actuală de elevi este mai abilitată social decât generațiile anterioare, cunosc expunerea la surse de informare foarte diverse, uneori înainte de a vorbi corect limba. Este un avantaj pentru dezvoltarea și educația lor, dar generează și câteva potențiale consecințe negative, una dintre ele fiind accesul la internet și telefonie mobilă (cyber-bullying) sau reviste de life style (bullying social). Standardele de imagine ale generației actuale nu se mai stabilesc în funcție de principii de viață, valori umane și atenție pentru binele celorlalți, ci în funcție de haine, accesorii, telefoane și gadget-uri care dau, în opinia lor, măsura valorii personale.

Preocuparea față de violența în școli a fost abordată la Conferința Comisiei Europene de la Utrecht din 1997. De atunci violența în școli a devenit un obiectiv politic. S-a acceptat o definiție mai largă termenului de violență, s-a acordat o atenție mai mare victimelor, s-a subliniat rolul parteneriatelor în

comunitatea locală. În acest sens fiecare țară și-a conturat o politică împotriva violenței cotidiene în general, și împotriva celei școlare, în special.

Conferința de la Strasbourg (2002) s-a concentrat pe: mediere, dialog intercultural, sisteme de pre-alertă, educația pentru cetățenie, programe de prevenire a violenței în școlile primare și respectarea drepturilor omului. Declarația Finală a Conferinței a susținut ca prevenirea să fie orientată către educație, iar școala să fie deschisă și să se angajeze în inițiative de parteneriat local cu actorii comunitari, incluzând poliția, respectând trăsăturile specifice și factorii de mediu comunitari.

Școala nu mai este considerată „nicio fortăreață și niciun sanctuar”, nu este numai un loc al transmiterii cunostințelor, ci un forum al socializării și al deschiderii către lume, văzându-se astfel și ca spațiu de manifestare a violenței.

“Pedagogia neagră” din trecut, care avea anumite principii și metode disciplinare diferite de viziunea modernă asupra educației. Brutalității

profesorilor pentru realizarea disciplinei îi corespundea agresivitatea elevilor, la fel de puternică de multe ori. În societatea actuală autoritatea adultului, părinte sau educator, exclude orice tip de traumă a copilului.

Forme de manifestare a violenței în școală

Formele principale ale violenței în mediul școlar sunt:

a) *Violența elev-elev:*
*violența verbală (injurii, țipete, certuri, amenințare, hărțuire);

*violența fizică între elevi (bruscare, împingere, lovire, rănire).

b) *Violența elevilor față de profesori:*

*lipsa de implicare și participare a elevilor la activitățile școlare; (fuga de la ore, ignorarea profesorilor, indisciplina în clasă, întârzierea la ore sau părăsirea sălii de clasă în timpul orei);

*ofensă adusă statului și autorității cadrului didactic (atitudini ironice sau sarcastice, zgomote în timpul orei, refuzul îndeplinirii sarcinilor).

c) *Violența profesorilor față de elevi*

*agresiune verbală față de elevi (țipete , injurii, jigniri, atitudini ironice);

*agresiune nonverbală (ignorarea mesajelor elevilor, priviri amenințătoare, atitudini discriminative);
*pedeapsa fizică sau excuderea de la activitățile didactice.

d) *Violența părinților în spațiul școlii*

*față de profesori (amenințări, ironii, discuții aprinse)
*față de alți elevi
Unii autori clasifică violența în funcție de gravitatea formelor de manifestare:

Manifestari paroxistice (crima, viol) și *forme „obișnuite”* (provocari, „grosolanii”, conflicte, insulte).

Alți autori optează pentru trei criterii: *delictele* (furturi, lovituri, rasism, insulte); *climatul școlar* (relațiile dintre elevi, dintre adulții din școală, precum și cele dintre elevi și adulți); *insecuritatea* (violente resimțite și de unii și de ceilalți).

Se face distincție între mai multe forme ale violenței: *violentele din afara școlii*, care provin din mediul înconjurător; *violentele din școală*, care se referă la conduitele elevilor care nu s-au integrat în normele școlare (abateri, discuții, în timpul orelor de curs, neatenție etc.); *violentele antișcolare* determinate chiar de

situația școlară (eșec școlar, orientari inadecvate, răspunsuri la violențele instituționale).

O altă clasificare a conduitelor agresive în școală este realizată de HERBERT (1991) care are în vedere mai multe criterii – *planul agresiunii*, verbal/fizic, *gradul de deschidere*, directă/indirectă, și *tipul de implicare a agresorului*, activă/pasivă.

Conflictele (Stoica, Constantin 2004) „normale” dintre colegi produc manifestări de violență determinate de neînțelegeri, de nepotriviri între dorințele elevilor sau nepotriviri de statut. Băieții și fetele se bat la școală, pentru că aici se întâlnesc cel mai des cu așa-zisii „dușmani.” Elevii (Smith, Pepler și Rigby 2004) care au parte de mai puțină atenție din partea profesorilor sunt cei care manifestă mai multă violență față de colegi. Elevii care provin din familii sărace, care sunt martori ai violenței în propriile familii (Muntean și Muntean 2011) se bat cel mai des cu colegii lor. Unii dintre elevi consideră că doar prin violență își pot rezolva problemele dintre ei.

Diverse definiții date termenului de violență

în școală au în comun următoarele:
- violența în școală este „orice formă de manifestare a unor comportamente precum: exprimare inadecvată sau jignitoare (poreclire, tachinare, ironizare, imitare, amenintare, hartuire);
- bruscare, împingere, lovire, rănire;
- comportament care intra sub incidența legii (viol, consum/comercializare de droguri, vandalism-provocarea de stricăciuni cu bună știință, furt);
- ofensa adusă statutului/autorității cadrului didactic (limbaj sau conduită ireverențioasă față de cadrul didactic);
- comportament școlar neadecvat: întârzierea la ore, părăsirea clasei în timpul orei, fumatul.

Violența elevilor față de profesori este de dată mai recentă, până acum autoritatea profesorului fiind subînțeleasă și de necontestat.

ERIC DEDARBIEUX (1991) identifică mai multe forme ale agresivității elevilor față de profesori. Acestea sunt: zgomotul, refuzul elevului de a realiza o sarcină exprimată prin sabotaj, negativism, rezistență pasivă etc.;

intrările - ieșirile din clasă ale elevilor neautorizate de profesor.

Conform unor cercetări recente cel mai adesea sursele de violență provin din situații ca:

- neadaptarea practicilor pedagogice la nevoile și specificul noilor generații;
- existența relațiilor de dependență și subordonare a elevilor față de profesori, în detrimentul inițiativei și independenței elevului în procesul de învățare;
- comunicarea pe axa profesor-elev și oportunitățile limitate ale elevilor de a comunica între ei în procesul de învățare;
- atitudini de ignorare sau dispreț ale profesorilor față de elevi, care conduc la pierderea încrederii în sine a elevilor;
- evaluare neobiectivă, etichetarea, inducerea sindromului eșecului școlar;
- abuzul de măsuri disciplinare, sancțiuni inegale sau pedepse.

Alte studii situează sursele de conflict între profesori și elevi care apar ca urmare a decalajului între așteptările elevilor și practica școlară. Elevii așteaptă o relație bazată pe negociere, independență, pragmatism, inițiativă și empatie în raport cu profesorii lor, în timp ce profesorii doresc ca relația

să fie de dependență, control, autoritate și conformism.

Se poate spune că un deficit de comunicare duce la apariția fenomenului de violență în școală.

În România, acest fenomen a devenit mai cunoscut după 1989, când libertatea generală și cea a mass-mediei a crescut, dar a scăzut autoritatea statului și a instituțiilor angajate să asigure respectarea legii, iar accesul la mijloacele de agresiune (arme) nu a mai fost un impediment.

Percepția asupra violenței este diferită.

DORINA

SALAVASTRU, în

Violența în mediul școlar preciza: „a califica un fapt ca violent înseamnă, în esență, a emite o judecată de valoare asupra aceluși fapt [...] Ceea ce este resimțit ca violență de un elev de la o anumită școală poate trece neobservat în ochii elevilor de la altă școală”.

*Prof. Livezeanu Vasilica,
Ungureanu Iuliana,
Școala Gimnazială,
Costișa, Neamț*